

ปัญหาของผู้เสียหายในการเป็นโจทก์ดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน
ที่กระทำความผิด¹

The Problems of the Injured Person who is the Plaintiff
in the Juvenile Delinquency Case

สุภิดา สุกใส

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240

Supathida Sooksai

Faculty of Law, Ramkhamhaeng University, Huamark, Bangkok, Thailand, 10240

E-mail : Supathida_s@ru.ac.th

Received: July 30, 2021; Revised: September 27, 2021; Accepted: October 4, 2021

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซึ่งต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีอาญา แต่หากพิจารณาถึงสิทธิในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายในคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด พบว่ามีบทบัญญัติที่เป็นอุปสรรคต่อผู้เสียหายในการดำเนินคดี โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดเอง กฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขในการฟ้องคดีว่าห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัว เว้นแต่ผู้เสียหายจะได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจหรือได้รับอนุญาตจากศาลเยาวชนและครอบครัวก่อน ผู้เสียหายจึงจะเป็นโจทก์ฟ้องคดี

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลการศึกษาจากงานวิจัยเรื่อง “ปัญหาในการดำเนินคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้เสียหายเป็นโจทก์” ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีงบประมาณ 2564

ได้ซึ่งเป็นการเพิ่มเงื่อนไขในการฟ้องคดีของผู้เสียหาย อันเป็นการจำกัดสิทธิในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้เสียหายที่ควรได้รับการคุ้มครอง ผู้เขียนจึงได้ศึกษาอุปสรรคและปัญหาดังกล่าวเพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องเงื่อนไขและข้อจำกัดในการดำเนินคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดโดยผู้เสียหายเป็นโจทก์ เพื่อให้สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด รวมถึงคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: คดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด, ผู้เสียหาย, การฟ้องคดีอาญา, การดำเนินคดีโดยผู้เสียหาย

Abstract

The Juvenile and Family Court and Juvenile and Family Case Procedure Act B.E. 2553 (2010) contains provisions to protect the rights of the child or the youth who commit an offence that involves criminal procedure. There are statutory provisions that obstruct the right of an injured person to be a plaintiff in a juvenile delinquency case. The law stipulates the conditions for prosecution of juvenile offenders. A victim cannot initiate a criminal proceeding in the Juvenile and Family Court without a permission from the Director of the Observation Centre or a permission from the Juvenile and Family Court. This is a limitation of the right of an injured person to criminal prosecution, which is the basic right of the injured person that should be protected. The paper examines obstacles and problems related to conditions and limitations in criminal proceedings initiated by the injured person as a plaintiff in a juvenile delinquency case. It identifies solutions that would make law more effective in order to protect both the rights of the child or the youth who commit an offence as well as the rights of the injured person.

Keywords: Juvenile Delinquency Case, Injured Persons, Criminal Prosecution, Private Prosecution

1. บทนำ

การกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสังคมและประเทศโดยตรง ประเทศไทยพยายามผลักดันให้มีกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดแยกออกจากกระบวนการยุติธรรมในคดีอาญาทั่วไป และมีการพัฒนากฎหมายให้มีความเหมาะสมและคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดเรื่อยมา จนกระทั่งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งได้กำหนดหลักในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดโดยมุ่งเน้นให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมากกว่ามุ่งเน้นให้ลงโทษเด็กหรือเยาวชน เพื่อให้สอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดตามหลักกฎหมายสากล ได้แก่ กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน ค.ศ. 1985 (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ทำให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซึ่งถูกดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้รับการคุ้มครองสิทธิตลอดกระบวนการพิจารณาคดี เริ่มตั้งแต่การกำหนดให้มีกระบวนการตรวจสอบการจับกุมเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา เพื่อตรวจสอบว่าการจับกุมเด็กหรือเยาวชนเป็นการจับกุมโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และมีการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับกุมตามกฎหมายหรือไม่ หากการจับกุมไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลจะต้องมีคำสั่งปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไป หลังจากเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดต้องมีที่ปรึกษากฎหมายเป็นตัวแทนในการแก้ต่างคดี ทั้งยังมีมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาทั้งในชั้นก่อนฟ้องคดี ชั้นพิจารณาคดี และมาตรการแทนการพิพากษาคดี ซึ่งเป็นมาตรการเพื่อเบี่ยงเบนคดีอาญาออกจากกระบวนการพิจารณาในศาล มุ่งเน้นให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นคนดีและป้องกันปัญหาเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซึ่งต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีอาญาค่อนข้างครอบคลุมแต่หากพิจารณาสถานการณ์ในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายในคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด พบว่ามีบทบัญญัติที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดีของผู้เสียหาย โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด

เอง กล่าวคือ บทบัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 99 ซึ่งกำหนดว่า “ห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับการร้องขอของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีอาญามารรคหนึ่งแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจดำเนินการสืบสวนและสอบสวนว่าข้อกล่าวหาอันมีมูลสมควรอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องหรือไม่ แล้วแจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าอนุญาตให้ฟ้องหรือไม่อนุญาตให้ฟ้อง ในกรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ฟ้องผู้เสียหายจะร้องต่อศาลขอให้สั่งอนุญาตก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลเรียกผู้อำนวยการสถานพินิจมาสอบถามแล้วสั่งตามที่เห็นสมควร คำสั่งศาลให้เป็นที่สุด...”

จากบทบัญญัติดังกล่าว “ผู้อำนวยการสถานพินิจ” หมายถึง ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตามมาตรา 4 โดยผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้บังคับบัญชาในการดำเนินงานของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นหน่วยงานในกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนสังกัดกระทรวงยุติธรรม โดยสถานพินิจนั้นเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อรองรับภารกิจของศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งทำหน้าที่สืบเสาะและพินิจเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดและของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิดเพื่อรายงานต่อศาลหรือเพื่อประกอบการพิจารณาของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด และมีหน้าที่ในการควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในระหว่างการสอบสวน หรือการพิจารณาคดี หรือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ดำเนินการและประสานงานร่วมกับหน่วยงานและองค์กรอื่นในการสงเคราะห์และแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนอีกด้วย

เมื่อนำเงื่อนไขในการฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดของผู้เสียหาย ตามมาตรา 99 ดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับสิทธิของผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาทั่วไป ซึ่งมีเงื่อนไขเพียงว่าผู้เสียหายที่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยเท่านั้น แต่ในคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซึ่งผู้เสียหายมีความประสงค์จะดำเนินคดีอาญาด้วยตนเอง ผู้เสียหายนั้นต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยดังเช่นผู้เสียหายในคดีอาญาทั่วไปตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญา นอกจากนี้ผู้เสียหายจะต้องยื่นคำร้องขออนุญาตฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อผู้อำนวยการสถานพินิจ ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจอนุญาตให้ฟ้องคดี ผู้เสียหายนั้นจึงจะมีสิทธิยื่นฟ้องคดีอาญาดังกล่าวต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ แต่ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ฟ้องคดี ผู้เสียหายจะต้องขออนุญาตฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวอีกครั้งหนึ่ง หากศาลเยาวชนและครอบครัวอนุญาตให้ฟ้องคดี ผู้เสียหายจึงจะมีสิทธิยื่นฟ้องคดีอาญาดังกล่าวได้ แต่หากศาลเยาวชนและครอบครัวไม่อนุญาต คำสั่งไม่อนุญาตให้ฟ้องนั้นถือเป็นที่สุด เช่นนี้ผู้เสียหายนั้นก็จะมีสิทธิฟ้องคดีอาญาดังกล่าวต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเท่ากับว่าสิทธิในการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายสิ้นสุดลง คงเหลือสิทธิในการดำเนินคดีอาญาโดยพนักงานอัยการเท่านั้น แต่ผู้เสียหายยังคงยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีได้ แต่จะไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาด้วยตัวเองแล้ว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการเพิ่มเงื่อนไขในการฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด อันเป็นการจำกัดสิทธิในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหาย ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้เสียหายที่ควรได้รับการคุ้มครองตามหลักในปณิญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจไม่ถูกต้อง ค.ศ. 1985

ดังนั้นผู้เขียนจึงทำการศึกษาและวิเคราะห์ว่าบทบัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 นั้น ให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องถูกดำเนินคดีอาญา อันเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายหรือเป็นการกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายซึ่งประสงค์จะเป็นโจทก์ในการดำเนินคดีอาญาหรือไม่ อย่างไร เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องเงื่อนไขและข้อจำกัดในการดำเนินคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดโดยผู้เสียหายเป็นโจทก์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด และคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2. แนวคิดในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย

การดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเป็นการบังคับใช้กฎหมายเพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายและถือเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมทางหนึ่งด้วย ซึ่งหลักในการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันได้พัฒนามาจากแนวคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมและแนวคิดในการดำเนินคดีอาญา ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม

แต่เดิมการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมถือเป็นหน้าที่ของรัฐโดยตรง ซึ่งเป็นที่มาของแนวคิดที่ว่ารัฐเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม โดยจุดเริ่มต้นของแนวคิดนี้มาจากประเทศในทวีปยุโรป รัฐมีหน้าที่ในการปกครองและบริหารประเทศ ดังนั้นการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมจึงเป็นภารกิจสำคัญอีกอย่างหนึ่งของรัฐ ต่อมาการปกครองโดยรัฐซึ่งมีอำนาจเด็ดขาดนั้นได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลา โดยแต่เดิมการปกครองเป็นการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ภายหลังก็เริ่มมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาค และเริ่มมีระบบตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจรัฐ เพื่อให้การใช้อำนาจของรัฐเป็นไปอย่างโปร่งใสและเป็นประโยชน์แก่ประชาชน อันจะส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและบริหารประเทศมากขึ้น ซึ่งเป็นที่มาของแนวคิดที่ว่าประชาชนเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม โดยแนวคิดนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากประเทศสหราชอาณาจักร²

แนวคิดที่ว่ารัฐเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมและแนวคิดที่ว่าประชาชนเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม เป็นแนวคิดที่ทำให้เกิดแนวคิดและทฤษฎีในการดำเนินคดีอาญา กล่าวคือ แนวคิดที่ว่ารัฐเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมนั้นมีแนวคิดที่ว่ารัฐมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม หากมีผู้กระทำความผิดอันฝ่าฝืนกฎหมาย บุคคลนั้นต้องถูกดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ส่วนแนวคิดที่ว่าประชาชนเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมนั้นมีแนวคิดที่ว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมร่วมกับรัฐ หากบุคคลใดกระทำความผิดตามกฎหมาย บุคคลนั้นต้องถูกดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนในสังคมนั้นนั่นเอง

2.2 แนวคิดในการดำเนินคดีอาญา

แนวคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับแนวคิดในการดำเนินคดีอาญา เนื่องจากการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดทางอาญานั้นเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่ง ซึ่งแนวคิดในการดำเนินคดีอาญามีการพัฒนาตามรูปแบบการปกครอง ระบบกระบวนการยุติธรรม และสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตามระยะเวลา โดยแบ่งออกเป็น 3 แนวคิด ดังนี้

² คณิต ณ นคร, “วิธีพิจารณาความอาญาไทย: หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน,” *วารสารนิติศาสตร์*, ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 (2528): 2-3.

2.2.1 แนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

แนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมีจุดเริ่มต้นมาจากประเทศในทวีปยุโรป โดยเป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากแนวคิดที่ว่ารัฐเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ดังนั้นหากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น รัฐจึงเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาและมีสิทธิในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิด ซึ่งถือเป็นวิธีการในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ลักษณะของการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้น คู่ความทั้งสองฝ่ายคือรัฐเป็นโจทก์ผู้ฟ้องคดีและผู้กระทำความผิดซึ่งถูกฟ้องเป็นจำเลยมีหน้าที่ในการนำเสนอข้อเท็จจริงต่อศาลว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริงหรือไม่ ดังนั้นคู่ความทั้งสองฝ่ายและศาลต่างมีหน้าที่ในการค้นหาความจริง การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐจึงไม่มีลักษณะในการต่อสู้คดีกันอย่างเช่นการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน ทำให้หลักเกณฑ์ในการสืบพยานในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐไม่เคร่งครัดอย่างเช่นการดำเนินคดีโดยประชาชน แม้ภายหลังประเทศในทวีปยุโรปจะรับเอาแนวคิดเรื่องระบบลูกขุนของประเทศสหราชอาณาจักรมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญา แต่เพราะการพิจารณาคดีอาญาด้วยระบบลูกขุนมีพื้นฐานมาจากแนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน ทำให้การพิจารณาโดยระบบลูกขุนของประเทศในทวีปยุโรปไม่ประสบความสำเร็จอย่างเช่นในประเทศสหราชอาณาจักร และต่อมาระบบลูกขุนของประเทศในทวีปยุโรปได้พัฒนารูปแบบเป็นระบบผู้พิพากษาสมทบแทน³

แนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา ส่งผลให้ประชาชนหรือเอกชนไม่มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งภายหลังได้มีการผ่อนปรนให้ประชาชนหรือเอกชนที่ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดมีสิทธิดำเนินคดีอาญาได้เช่นเดียวกัน แต่มีการจำกัดประเภทความผิดที่ผู้เสียหายมีสิทธิดำเนินคดีอาญาด้วยตนเองไว้⁴ โดยแนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้นได้พัฒนามาเป็นรูปแบบของการดำเนินคดีอาญาโดยพนักงานอัยการ ซึ่งถือเป็นหน่วยงานที่เป็นตัวแทนของรัฐที่มีหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิด

³ เรื่องเดียวกัน, 4-5.

⁴ ปณิธาน มาลากุล ณ อยุธยา, “การคุ้มครองผู้เสียหายกรณีพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), 22.

2.2.2 แนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน

แนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนนั้นมีจุดเริ่มต้นในประเทศสหราชอาณาจักร ซึ่งได้พัฒนามาจากแนวคิดที่ประชาชนเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม โดยแนวคิดดังกล่าว เชื่อว่าประชาชนทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ ประชาชนทุกคนจึงมีหน้าที่ ในการรักษากฎหมายและรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนทุกคนใน สังคมอยู่ร่วมกันโดยสงบสุข หากมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ประชาชนทุกคนย่อมมีสิทธิใน การดำเนินคดีอาญาได้ กล่าวคือ ประชาชนทุกคนมีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้ โดยไม่มีข้อจำกัดว่า ประชาชนที่ฟ้องคดีอาญานั้นต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้น หรือไม่⁵ ลักษณะการดำเนินคดีอาญาของประเทศสหราชอาณาจักรนั้นมีลักษณะแบบเดียวกับการ ดำเนินคดีแพ่ง โดยที่เอกชนผู้ฟ้องคดี (โจทก์) และเอกชนผู้ถูกฟ้องคดี (จำเลย) นั้นมีฐานะเท่าเทียม กันในทางกฎหมาย การดำเนินคดีอาญาในศาลจึงมีลักษณะเป็นการต่อสู้คดีระหว่างคู่ความสองฝ่าย อย่างเช่นในคดีแพ่งทั่วไป แต่นำระบบลูกขุนมาใช้ในการพิพากษาชี้ขาดความผิดของจำเลยใน คดีอาญา โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อยโดยประชาชน⁶ เพราะการ กระทำความผิดอาญาเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายและส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยในสังคม ประชาชนทุกคนย่อมมีสิทธิในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในทุกกระบวนการ ทั้งการสืบสวน การสอบสวน การฟ้องร้อง และการพิพากษาคดี⁷ ซึ่งการดำเนินคดีอาญากับ ผู้กระทำความผิดเพื่อให้ศาลหรือคณะลูกขุนพิจารณาและพิพากษาลงโทษ ถือเป็นวิธีหนึ่งในการ รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม เพื่อให้เป็นกรณีตัวอย่างในการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้ ประชาชนในสังคมเกิดความรู้สึกเคารพยำเกรงกฎหมายและไม่กระทำการใดที่เป็นการฝ่าฝืน กฎหมาย อันเป็นแนวทางในการป้องกันการกระทำความผิดได้อีกทางหนึ่ง

แนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนได้ถูกเผยแพร่ไปยังประเทศอาณานิคมของ ประเทศสหราชอาณาจักร เช่น แคนาดา และออสเตรเลีย แต่ต่อมาเมื่อการปกครองและสภาพ สังคมเปลี่ยนแปลงไป แนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน ซึ่งประชาชนทุกคนมีสิทธิ ดำเนินคดีอาญาได้ ไม่ว่าประชาชนคนนั้นจะเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาหรือไม่ก็ตาม เกิดอุปสรรคใน

⁵ Roger Acguile, *Criminal Procedure*, (London: Butterworth, 1969), 20.

⁶ คณิต ณ นคร, “วิธีพิจารณาความอาญาไทย: หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน,” 3-4.

⁷ ณรงค์ โงหาญ, *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 2544), 31.

การดำเนินคดีอาญามากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีอาญา ทำให้แนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนไม่ได้รับความนิยมอีกต่อไป

2.2.3 แนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย

แนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายนั้นเป็นแนวคิดดั้งเดิมที่สอดคล้องกับหลักในการดำเนินคดีอาญาเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษในลักษณะการแก้แค้นทดแทน เมื่อผู้กระทำความผิดได้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายแล้วนั้น ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดนั้นได้ โดยมีความมุ่งหมายให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษที่เหมาะสมกับการกระทำความผิดนั้น ลักษณะในการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายจึงเป็นการต่อสู้คดีอาญาระหว่างคู่ความเช่นเดียวกับการดำเนินคดีแพ่งทั่วไป⁸ คู่ความทั้งสองฝ่ายมีหน้าที่ในการนำเสนอพยานหลักฐานให้ศาลทราบข้อเท็จจริงในคดีอาญา โดยที่ศาลต้องวางตัวเป็นกลางเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีตามพยานหลักฐานที่คู่ความทั้งสองฝ่ายเสนอต่อศาล ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายนั้นคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เสียหายในคดีอาญาเป็นหลัก⁹ โดยไม่ได้มีความมุ่งหมายในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมเป็นสำคัญอย่างเช่นแนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐหรือแนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน

สาระสำคัญของแนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายมีหลักการว่าผู้ที่มีสิทธิดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดคือผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดโดยตรงและรวมไปถึงบรรดาบุคคลในครอบครัวของผู้ที่ได้รับความเสียหายด้วย¹⁰ แต่ประชาชนคนอื่นที่ไม่ใช่ผู้เสียหายไม่มีสิทธิในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนที่มีหลักการว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิดำเนินคดีอาญาได้ แม้ประชาชนคนนั้นจะไม่ใช่ผู้เสียหายในคดีอาญาก็ตาม ดังนั้นแนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายจึงถือเป็นจุดเริ่มต้นในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิด

⁸ เรื่องเดียวกัน, 30-31.

⁹ เฉลิมวุฒิ บัวบาน, “บทบาทพนักงานอัยการ: ศึกษากรณีผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาก่อนฝ่ายเดียว,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2560), 18.

¹⁰ ปณิธาน มาลากุล ณ อยุธยา, “การคุ้มครองผู้เสียหายกรณีพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง,” 14.

2.3 แนวคิดในการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย

ในประเทศไทยถือแนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายในช่วงแรก เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดซึ่งเป็นผู้เสียหายมีสิทธิดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดโดยไม่มีพนักงานอัยการทำหน้าที่เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา อย่างเช่นในปัจจุบัน ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงโปรดให้มีการปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย ซึ่งได้มีการจัดตั้งกรมอัยการขึ้นภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม โดยให้กรมอัยการทำหน้าที่แทนรัฐในการใช้อำนาจบริหารกึ่งอำนาจตุลาการ เพื่อการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญา ได้แก่ การจับกุมผู้กระทำความผิด การสืบสวนและการสอบสวนคดีอาญา รวมถึงเป็นตัวแทนของรัฐในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิด แต่ภายหลังมีการประกาศยกเลิกอัยการพระนครบาล พ.ศ. 2472 และประกาศใช้พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิด และไม่มีอำนาจในการสืบสวนและการสอบสวนคดีอาญาอีกต่อไป คงเหลือเพียงอำนาจในการดำเนินคดีอาญาโดยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาต่อศาลเท่านั้น¹¹ ส่งผลให้มีการแบ่งแยกอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาออกจากอำนาจการฟ้องร้องคดีอาญาอย่างชัดเจน ทำให้ในปัจจุบันพนักงานอัยการจึงมีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาในฐานะตัวแทนของรัฐและมีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาแทนผู้เสียหายด้วยเช่นกัน ดังนั้นการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยในปัจจุบันนี้จึงมีทั้งการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและโดยผู้เสียหาย ซึ่งมีบทบัญญัติกำหนดไว้อย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 ว่า “บุคคลที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลคือพนักงานอัยการและผู้เสียหาย”

ส่วนการดำเนินคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดในศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น มีทั้งการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและโดยผู้เสียหายเช่นกัน โดยในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 101 กำหนดว่า “ในท้องที่ที่ศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดดำเนินการแล้ว ให้อัยการสูงสุดแต่งตั้งพนักงานอัยการคนหนึ่งหรือหลายคนตามความจำเป็นเพื่อให้มีหน้าที่ดำเนินคดีที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดและจะต้องฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว” ซึ่งเป็นการกำหนดให้พนักงาน

¹¹ ไชยศ วิฑูรานุพงษ์, “ระบบความยุติธรรมกับชุมชน,” *วารสารอัยการ*, ปีที่ 21 ฉบับที่ 240 (2541): 21-22.

อัยการมีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัวเช่นกัน แต่กลับมีบทบัญญัติใน มาตรา 99 กำหนดว่าห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ต่อศาลเยาวชนและครอบครัว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือ เยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ หากในกรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ฟ้อง ผู้เสียหายจะ ร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวขอให้สั่งอนุญาตก็ได้ เช่นนี้แสดงให้เห็นว่าการดำเนินคดีอาญาใน ศาลเยาวชนและครอบครัวโดยผู้เสียหายนั้นมีเงื่อนไขในการดำเนินคดีเพิ่มเติมจากการดำเนิน คดีอาญาทั่วไป ซึ่งกระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญา

3. กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา

เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น กฎหมายให้ความสำคัญในการนำผู้กระทำความผิดมา พิจารณาพิพากษาลงโทษทางอาญาตามกฎหมายการแก้แค้นทดแทน โดยพิจารณาได้จากแนวคิดและ ทฤษฎีทางอาญาที่มุ่งหมายให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญาให้เหมาะสมกับความผิดที่ กระทำลงไป ซึ่งต่อมาได้พัฒนามาเป็นแนวคิดในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตัว เป็นคนดีของสังคมด้วยโดยไม่ได้มุ่งเน้นที่การลงโทษแต่เพียงอย่างเดียว แต่สิทธิของผู้เสียหายใน คดีอาญากลับไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร ทั้งที่ผู้เสียหายก็เป็นคู่ความฝ่ายหนึ่งในคดีอาญาด้วย เช่นกัน ต่อมาเมื่อการตระหนักถึงปัญหาเรื่องการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม ทางอาญามากขึ้น จนพัฒนาเป็นหลักสากลและกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายใน คดีอาญา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights)

ในปี ค.ศ. 1948 สหประชาชาติได้ประกาศรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่ง ถือเป็นหลักสากลที่วางรากฐานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศฉบับแรกของโลก และเป็น พื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนทุกฉบับที่มีอยู่ในปัจจุบัน ปฏิญญาสากลว่า ด้วยสิทธิมนุษยชนถือเป็นมาตรฐานที่ประเทศสมาชิกสหประชาชาติได้ร่วมกันจัดทำเพื่อส่งเสริม

และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนทั่วโลก ทั้งนี้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในสี่สิบแปดประเทศแรกที่ลงคะแนนเสียงรับรองปฏิญญาฉบับนี้¹²

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้มีจุดมุ่งหมายให้ความคุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคลทุกคนและทุกส่วนของสังคม โดยการคำนึงถึงหลักการขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้ ซึ่งมุ่งมั่นส่งเสริมการเคารพสิทธิและอิสรภาพของบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน และไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลได้ด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม ดังนั้นบทบัญญัติในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจึงเป็นการวางหลักการอันเป็นมาตรฐานในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนในด้านต่าง ๆ โดยกล่าวถึงสิทธิของคู่ความในคดีอาญาไว้ในข้อ 10 ซึ่งวางหลักว่า “ทุกคนย่อมมีสิทธิในความเสมอภาคอย่างเต็มที่ในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและไม่ลำเอียง ในการพิจารณากำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและข้อกล่าวหาอาญาใดต่อตน” บทบัญญัติในข้อนี้ ให้ความคุ้มครองคู่ความทุกฝ่ายรวมถึงผู้เสียหายในคดีอาญาในสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอาญาอย่างเป็นธรรม ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นในการรับรองและคุ้มครองสิทธิของคู่ความในคดีอาญา

3.2 ปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจไม่ถูกต้อง ค.ศ. 1985 (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985)

ในปี ค.ศ. 1985 สหประชาชาติได้ประกาศรับรองปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจไม่ถูกต้อง ซึ่งมีหลักการพื้นฐานคือผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมและคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายจากอาชญากรรมและผู้เสียหายจากการใช้อำนาจไม่ถูกต้อง ซึ่งในปฏิญญาดังกล่าวได้ให้นิยามความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” หมายถึง บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาตามกฎหมายอาญาของแต่ละประเทศ ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด รวมถึงความเสียหายในทรัพย์สินและสิทธิขั้นพื้นฐาน นอกจากตัวบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด

¹² Universal Declaration of Human Rights, accessed March 25, 2020,

<http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/udhr-th-en.pdf>

โดยตรงแล้ว ผู้เสียหายยังหมายความว่ารวมถึงบุคคลในครอบครัวหรือทายาทของผู้เสียหาย ตลอดจนบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการช่วยเหลือผู้เสียหายให้พ้นจากอันตรายซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำความผิดอาญานั้นด้วย โดยการพิจารณาถึงความเป็นผู้เสียหายในปฏิกณิธานดังกล่าวไม่ได้คำนึงว่ามีการจับกุม มีการฟ้องคดีอาญา หรือมีการพิจารณาพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดอาญานั้นหรือไม่¹³

การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาตามปฏิกณิธานดังกล่าวมีสาระสำคัญ ดังนี้¹⁴

1) การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและการได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Access to justice and fair treatment) ซึ่งหลักการในข้อนี้มีแนวคิดที่ว่าผู้เสียหายในคดีอาญาเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายควรได้รับการปฏิบัติด้วยความเห็นอกเห็นใจและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงต้องมีการรับรองสิทธิของผู้เสียหายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เสียหายได้รับคุ้มครองสิทธิในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้เสียหาย กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงควรกำหนดกลไกให้ผู้เสียหายสามารถเข้าถึงได้ง่าย การพิจารณาคดีอาญาต้องเป็นไปอย่างรวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัดค่าใช้จ่าย และมีกลไกในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งถือเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายทุกขั้นตอนในการดำเนินคดีอาญา

2) การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการได้รับการชดเชยหรือการเยียวยาความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด (Restitution) ผู้เสียหายในคดีอาญาเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดอาญา ผู้เสียหายนั้นย่อมมีสิทธิในการได้รับการชดเชยหรือการเยียวยาความเสียหายอันเป็นผลมาจากการกระทำความผิด ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสดู

¹³ Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power Adopted by General Assembly (29 November 1985), accessed April 10, 2020,

https://www.unodc.org/pdf/compendium/compendium_2006_part_03_02.pdf

¹⁴ ปณิธาน มาลากุล ณ อยุธยา, “การคุ้มครองผู้เสียหายกรณีพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง,” 30-33.

รับผิดชอบในผลของการกระทำของตนเองต่อผู้เสียหาย ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ไขข้อพิพาท ผู้กระทำความผิดด้วยเช่นเดียวกัน

3) การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการได้รับการชดเชยหรือการเยียวยาความเสียหาย โดยรัฐ (Compensation) เนื่องจากรัฐมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม หากเกิดการกระทำความผิดทางอาญาขึ้น รัฐมีส่วนต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายด้วยเช่นกัน ดังนั้นรัฐจึงควรกำหนดมาตรการในการชดเชยหรือการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายอย่างเหมาะสมในกรณี ที่ผู้เสียหายไม่สามารถได้รับการชดเชยหรือการเยียวยาจากผู้กระทำความผิด

4) การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายด้วยการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย (Assistance) ซึ่งรัฐต้องกำหนดมาตรการในการให้ความช่วยเหลือและเยียวยาผู้เสียหาย ไม่ใช่เฉพาะแต่มาตรการชดเชยหรือเยียวยาในเรื่องค่าเสียหายเท่านั้น แต่รวมถึงการให้ความสำคัญในการเยียวยาผู้เสียหายทางด้านจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกซึ่งผู้เสียหายได้รับผลกระทบมาจากการกระทำความผิดด้วย

จากสาระสำคัญทั้งหมดจึงถือได้ว่าปณิธานว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจไม่ถูกต้อง ค.ศ. 1985 เป็นก้าวแรกในการตระหนักถึงความสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญา

3.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ในมาตรา 25 และได้กำหนดหลักในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาไว้ในวรรคท้ายของมาตรา 25 ซึ่งวางหลักว่า “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ส่วนสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดไว้ในบทบัญญัติมาตรา 68 วรรคหนึ่ง ซึ่งวางหลักว่า “รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้

ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร” นอกจากนี้ในวรรคท้ายของบทบัญญัติมาตรา 68 วางหลักเพิ่มเติมว่า “รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมตลอดถึงการจัดหาทุนความให้”

บทบัญญัติดังกล่าวในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 สอดคล้องกับหลักพื้นฐานที่กำหนดไว้ในปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจไม่ถูกต้อง โดยกำหนดให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและการได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม ดังนั้นผู้เสียหายย่อมมีสิทธิในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิด โดยรัฐมีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในด้านต่าง ๆ ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และรัฐต้องรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม โดยมีหลักปฏิบัติต่อผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาดด้วยความเห็นอกเห็นใจและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

3.4 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับหลักสากลอันเป็นมาตรฐานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งมีบทบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในเรื่องต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งประเทศไทยยึดถือแนวคิดการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและแนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายประกอบกัน ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 ซึ่งวางหลักว่า “บุคคลที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลคือพนักงานอัยการและผู้เสียหาย”

การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐซึ่งมีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญานั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 กำหนดเงื่อนไขในการฟ้องคดีว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาล โดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน” ซึ่งอำนาจฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการจึงมีความเกี่ยวเนื่องกับอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวน หากพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนคดีอาญาโดยชอบด้วยกฎหมายเสร็จสิ้นแล้ว พนักงานสอบสวนต้องส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาว่าควรสั่ง

ฟ้องคดีอาญาเรื่องนั้นหรือไม่ ดังนั้นหากการสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย พนักงานอัยการย่อมไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาเช่นกัน

ส่วนการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายนั้น บทบัญญัติมาตรา 2(4) กำหนดนิยามความหมายคำว่า “ผู้เสียหาย หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6” ซึ่งหมายถึงผู้เสียหายโดยตรงและผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย โดยผู้เสียหายโดยตรงต้องเป็นผู้เสียหายโดยพฤตินัย (บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิด) และเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย (บุคคลนั้นจะต้องไม่มีส่วนในการกระทำความผิด)¹⁵ จึงจะเป็นผู้เสียหายที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้ ส่วนบุคคลที่มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายตามมาตรา 4, 5 และ 6 มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายในเรื่องต่าง ๆ ตามบทบัญญัติมาตรา 3 ได้แก่ การร้องทุกข์, การเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาหรือเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ, การเป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา, การถอนฟ้องคดีอาญาหรือคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา และการยอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัว

ดังนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ให้การรับรองสิทธิในการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายตามที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในเรื่องอื่น ๆ ด้วย เช่น การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นเด็ก ซึ่งผู้เสียหายที่เป็นเด็กมีสิทธิได้รับการถามปากคำและสอบสวนในสถานที่ที่เหมาะสม โดยมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่ผู้เสียหายร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำ และการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ซึ่งผู้เสียหายที่เป็นหญิงมีสิทธิได้รับการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนที่เป็นหญิง และผู้เสียหายมีสิทธิที่จะไม่ถูกถามด้วยคำถามอันเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของผู้เสียหายกับบุคคลอื่นนอกจากจำเลย เป็นต้น

¹⁵ อรรถพล ใหญ่สว่าง, *คำอธิบายวิชาสัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2562), 37.

4. ปัญหาของผู้เสียหายในการเป็นโจทก์ดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

4.1 กรณีผู้เสียหายเป็นโจทก์ดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทย

ในกรณีที่ผู้เสียหายประสงค์เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัว บทบัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 99 ได้กำหนดเงื่อนไขในการฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดของผู้เสียหายเป็นการเฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากกรณีผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาทั่วไป โดยมาตรา 99 กำหนดเงื่อนไขว่า “ห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับการร้องขอของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีอาญาดามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจดำเนินการสืบสวนและสอบสวนว่าข้อกล่าวหาอันมีมูลสมควรอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องหรือไม่ แล้วแจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าอนุญาตให้ฟ้องหรือไม่อนุญาตให้ฟ้อง ในกรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ฟ้อง ผู้เสียหายจะร้องต่อศาลขอให้สั่งอนุญาตก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ให้ศาลเรียกผู้อำนวยการสถานพินิจมาสอบถามแล้วสั่งตามที่เห็นสมควร คำสั่งศาลให้เป็นที่สุด...”

จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าว หากผู้เสียหายมีความประสงค์เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัว นอกจากการที่ผู้เสียหายนั้นต้องเป็นผู้เสียหายโดยพฤตินัยและโดยนิตินัยตามหลักในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ผู้เสียหายจะต้องยื่นคำร้องขออนุญาตฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อผู้อำนวยการสถานพินิจ ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจอนุญาตให้ฟ้องคดี ผู้เสียหายนั้นจึงจะมีสิทธิยื่นฟ้องคดีอาญาดังกล่าวต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ แต่ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ฟ้องคดี ผู้เสียหายจะต้องขออนุญาตฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวอีกครั้งหนึ่ง หากศาลเยาวชนและครอบครัวอนุญาตให้ฟ้องคดี ผู้เสียหายจึงจะมีสิทธิยื่นฟ้องคดีอาญาดังกล่าวได้ แต่หากศาลเยาวชนและครอบครัวไม่อนุญาต คำสั่งไม่อนุญาตให้ฟ้องนั้นถือเป็นที่สุด เช่นนี้ผู้เสียหายนั้นก็จะไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาดังกล่าวต่อศาลเยาวชนและครอบครัว เท่ากับว่าสิทธิในการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายสิ้นสุดลง คงเหลือเพียงสิทธิในการดำเนินคดีอาญาโดยพนักงานอัยการเท่านั้น

แต่ผู้เสียหายยังคงยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีได้ แต่จะไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาด้วยตัวเองแล้ว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการเพิ่มเงื่อนไขในการฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด อันเป็นการจำกัดสิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้เสียหายในคดีอาญาบทบัญญัติในมาตรา 99 เป็นข้อจำกัดสิทธิของผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเท่านั้น แต่ไม่รวมถึงกรณีดังต่อไปนี้¹⁶

- 1) กรณีผู้เสียหายประสงค์จะร้องทุกข์กล่าวโทษให้ดำเนินคดีอาญากับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ผู้เสียหายจึงมีสิทธิร้องทุกข์ได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตตามมาตรา 99
- 2) การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไม่ใช่อำนาจฟ้องคดีอาญา ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตตามมาตรา 99
- 3) การยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องดังกล่าวได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตก่อน
- 4) การยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30 ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องดังกล่าวได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตก่อนเช่นกัน

จากกรณีดังกล่าวมาข้างต้น แม้กรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการในคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดนั้น ผู้เสียหายไม่ต้องยื่นคำร้องขออนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจหรือศาลเยาวชนและครอบครัวก่อนก็ตาม แต่การเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการนั้น ผู้เสียหายต้องถือคำฟ้องของพนักงานอัยการเป็นคำฟ้องของตนด้วย โดยที่ผู้เสียหายไม่มีสิทธิยื่นคำฟ้องใหม่และไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องของพนักงานอัยการ ผู้เสียหายมีสิทธิเพียงยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมและนำสืบพยานเพิ่มเติมได้เท่านั้น ซึ่งสิทธิของผู้เสียหายในกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ

¹⁶ สหรัฐ กิติ ศุภการ, คำอธิบายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2562), 247-248.

ในคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดนั้นจึงไม่อาจเทียบเท่ากับสิทธิของผู้เสียหายในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ยื่นคำฟ้องคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดด้วยตนเองได้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติในมาตรา 99 เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดเอง เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจผู้อำนวยการสถานพินิจสามารถใช้ดุลพินิจในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัว หรือหากผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดี ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องขออนุญาตฟ้องคดีอาญาต่อศาลเยาวชนและครอบครัวอีกขั้นตอนหนึ่งก่อน ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถใช้ดุลพินิจในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเช่นเดียวกัน โดยถือหลักในการใช้ดุลพินิจเหมือนกันกับในขั้นตอนขออนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจ กล่าวคือ ประการแรกต้องพิจารณาคำร้องขออนุญาตฟ้องคดีของผู้เสียหายว่าข้อกล่าวหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดในคดีนั้นมีมูลหรือไม่ หากพิจารณาแล้วพบว่าคดีอาญาดังกล่าวมีมูล ก็ต้องพิจารณาในประการที่สองต่อไปว่าคดีอาญาดังกล่าวนั้นมีเหตุสมควรอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องหรือไม่ เช่น ผู้เสียหายแจ้งความร้องทุกข์ไว้แล้ว และคดีอยู่ในระหว่างสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนหรือคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาสั่งคดีของพนักงานอัยการ เช่นนี้ถือเป็นกรณีที่ไม่น่าจะมีเหตุสมควรที่จะอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้ แต่หากผู้เสียหายแจ้งความร้องทุกข์ไว้นานแล้ว แต่คดีล่าช้าผิดปกติ บางข้อหาก็ก่อให้เกิดอายุความ เช่นนี้ก็ถือว่ามีความสมควรที่จะอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้¹⁷ โดยการอนุญาตให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดเป็นดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจและศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งไม่มีระเบียบหรือประกาศ หรือข้อกำหนด หรือข้อบังคับที่เป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจอย่างชัดเจนอย่างเช่นการใช้ดุลพินิจในการดำเนินการอื่น ๆ ในกระบวนการพิจารณาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เช่น กรณีการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องคดีมาใช้เพื่อเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการพิจารณาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งมีข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางในการพิจารณา

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, 248-249.

กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูขั้นก่อนฟ้องคดี พ.ศ. 2557¹⁸ และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2561)¹⁹ โดยวางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ กล่าวคือ เมื่อพนักงานอัยการให้ความเห็นชอบต่อแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานพร้อมเสนอแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อศาลที่มีเขตอำนาจทราบโดยเร็ว เมื่อศาลได้รับรายงานแล้ว ให้ศาลพิจารณาว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ภายใต้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (1) คดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหว่ากระทำความผิดซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม กรณีเป็นความผิดหลายกรรมต่างกันหรือกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ถือข้อหาที่มีอัตราโทษสูงสุดเป็นเกณฑ์ (2) เด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกวันแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ (3) เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ (4) มีการนำอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรมสภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนมาพิจารณาแล้ว (5) ผู้เสียหายทุกคนหากคดีนั้นเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย และเด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคลต้องให้ความยินยอมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแล้ว (6) ในการประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอย่างน้อยต้องมีฝ่ายเด็กหรือเยาวชน ฝ่ายผู้เสียหายหากคดีนั้นเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมประชุมด้วย และเงื่อนไขอื่น ๆ เป็นต้น

ดังนั้นหากมีระเบียบ หรือประกาศ หรือข้อกำหนด หรือข้อบังคับ ซึ่งวางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตยื่นคำฟ้องของผู้เสียหายตามมาตรา 99 อย่างขัดแย้งดังเช่นที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ตามที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นนั้น ย่อมทำให้การใช้ดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจและศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นไปในแนวทางเดียวกัน อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในกรณีที่

¹⁸ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูขั้นก่อนฟ้องคดี พ.ศ. 2557, สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2564,

<https://tmjc.coj.go.th/th/content/category/detail/id/53/iid/120498>

¹⁹ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูขั้นก่อนฟ้องคดี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561, สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2564,

<https://jla.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/120/iid/121985>

ผู้เสียหายประสงค์จะเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดด้วยตนเอง

4.2 กรณีผู้เสียหายเป็นโจทก์ดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดต่อศาลตามกฎหมายต่างประเทศ

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกระบวนพิจารณาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าก่อนที่เด็กหรือเยาวชนจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องผ่านขั้นตอนการสอบสวนพื้นฐานเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนก่อน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้มีอำนาจดำเนินการในขั้นรับแจ้ง (Initial contact and referral) ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกเมื่อเด็กหรือเยาวชนถูกสงสัยว่ากระทำความผิดหรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและถูกแจ้งความกล่าวหาโดยผู้เสียหาย ครอบครัว โรงเรียน เพื่อนบ้าน หรือถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ²⁰ ซึ่งในการสอบสวนจะต้องพิจารณาว่าจะปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกกล่าวหาไป หรือใช้วิธีการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการพิจารณาคดีในศาล เช่น การให้จ่ายค่าปรับ การเยียวยาชดเชยให้ผู้เสียหาย เป็นต้น²¹ หรือจำเป็นต้องส่งตัวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนต่อไป ดังนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงเป็นเสมือนต้นทางของระบบยุติธรรมและมีบทบาทที่เชื่อมประสานกระบวนการสอบสวนทั้งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งจะต้องดำเนินการเป็นการลับ โดยไม่เปิดเผยข้อมูลของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนอีกทางหนึ่งด้วย²² ทั้งนี้ในส่วนของรัฐบาลกลางมีทางเลือกในการดำเนินคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอยู่ 3 วิธี ได้แก่ การส่งตัวเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดไปยังมลรัฐในการดำเนินคดีอาญา หรือการเริ่มดำเนินคดีโดยรัฐบาลกลางเอง ซึ่งใช้ใน

²⁰ U.S. government, *Points of Intervention*, accessed May 12, 2021, <https://youth.gov/youth-topics/juvenile-justice/points-intervention>

²¹ The Annie E. Casey Foundation, *What Is Juvenile Justice?*, accessed May 15, 2021, <https://www.aecf.org/blog/what-is-juvenile-justice>

²² Joan McCord, Cathy Spatz Widom, Nancy A Crowell, National Research Council (U.S.), Committee on Law and Justice, *Juvenile Crime, Juvenile Justice*, accessed May 15, 2021, <https://www.nap.edu/read/9747/chapter/1>

กรณีที่เกิดนอกเขตของมลรัฐ หรือการยื่นคำร้องขอพิจารณาคดีแบบผู้ใหญ่โดยพิจารณาจากความหนักเบาของโทษในคดีอาญานั้น ๆ²³

สำหรับกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนทำผิดในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น พบว่าในกรณีทั่วไปพนักงานอัยการจะเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจว่าจะฟ้องคดีหรือยกฟ้องคดี เพราะถือว่าความผิดอาญาเป็นความผิดต่อรัฐ ดังนั้นพนักงานอัยการของรัฐจะฟ้องคดีในฐานะโจทก์แทนผู้เสียหาย ส่วนผู้เสียหายโดยหลักแล้วจะไม่มีอำนาจในการฟ้องคดี เว้นแต่ในกรณีที่ผู้เสียหายได้รับความยินยอมจากผู้พิพากษาให้ฟ้องคดีอาญา ทนายความของผู้เสียหายจึงเป็นโจทก์ (Private Prosecutor) ฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดได้ ทั้งนี้ในคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด พนักงานอัยการมีอำนาจในการพิจารณาว่าควรจะให้เด็กหรือเยาวชนนั้นได้รับการพิจารณาคดีในศาลเยาวชน (Juvenile Court) หรือศาลอาญา (Criminal Court)²⁴

ส่วนการดำเนินคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดในประเทศสหราชอาณาจักร นั้น ตามกฎหมาย Prosecution of Offences Act 1985 ได้กำหนดให้ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งมีองค์กรของรัฐเรียกว่า Crown Prosecution Service (CPS) ทำหน้าที่ในการฟ้องคดีอาญาหรือใช้ดุลพินิจตามหลักเกณฑ์และข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ระบุไว้ใน The Code for Crown Prosecutors เพื่อพิจารณาว่าควรสั่งฟ้องคดีอาญาหรือควรระงับการสั่งฟ้องคดีอาญา²⁵ อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนทำผิดได้โดยตรงแต่รัฐจะดำเนินคดีอาญาแทนผู้เสียหายหรือประชาชน โดยในเบื้องต้นผู้เสียหายจะต้องเข้ามาแจ้งความร้องทุกข์กับเจ้าหน้าที่ตำรวจก่อนเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการสอบสวนคดีอาญา หากเจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่าควรสั่งฟ้องคดีอาญา เจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะส่งสำนวนคดีอาญานั้นไปให้สำนักงานอัยการเพื่อดำเนินการตรวจสอบพยานหลักฐานว่าเพียงพอต่อการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาในศาลหรือไม่ หาก

²³ Charles Doyle, *Juvenile Delinquents and Federal Criminal Law: The Federal Juvenile Delinquency Act and Related Matters*, accessed May 20, 2021,

<https://www.everycrsreport.com/reports/RL30822.html>

²⁴ Moe Ahmad, *Who prosecutes criminal cases?*, accessed May 20, 2021, <https://www.ahmadlawfirm.com/blog/2019/june/who-prosecutes-a-criminal-case->

²⁵ Prosecution of Offences Act 1985 (c.23), Article 10, accessed May 21, 2021, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1985/23>

พนักงานอัยการเห็นว่าพยานหลักฐานเพียงพอและพิจารณาแล้วมีความเห็นว่าควรสั่งฟ้องคดีอาญานั้น พนักงานอัยการจะดำเนินการฟ้องคดีอาญาต่อศาล ซึ่งโดยปกติแล้วพนักงานอัยการจะดำเนินคดีในกรณีที่สามารถฟ้องร้องได้เท่านั้น (indictable-only cases) ในอีกแง่หนึ่งที่พนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าลักษณะคดีไม่เหมาะสมต่อการดำเนินการพิจารณาคดีในศาล หรือเป็นกรณีที่ข้อกล่าวอ้างว่ากระทำความผิดไม่น่าเชื่อถือหรือไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะระบุเจาะจงเป็นความผิดได้ (not anticipated as a guilty plea, and for specified offences) พนักงานอัยการจะแนะนำให้มีการดำเนินการในทางอื่น ๆ ที่เป็นการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการพิจารณาคดีในศาล โดยสิ่งสำคัญคือผู้กระทำความผิดต้องยอมรับความผิดและยอมรับปฏิบัติตามคำเตือน (Youth Caution) ที่ถูกกำหนดขึ้น ซึ่งมีทั้งแบบมีเงื่อนไขและแบบไม่มีเงื่อนไข โดยการดำเนินการในลักษณะเช่นนี้มีจุดประสงค์ให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดมีโอกาสในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตนเองเพื่อให้เด็กหรือเยาวชนนั้นกลับคืนสู่สังคมได้²⁶

จากที่กล่าวมาข้างต้น ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ดำเนินคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทยนั้น พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กำหนดบทบัญญัติเพิ่มเติมเงื่อนไขให้ผู้เสียหายต้องได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจหรือได้รับอนุญาตจากศาลเยาวชนและครอบครัวก่อน อันเป็นการจำกัดสิทธิของผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญา ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเน้นการดำเนินคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดโดยรัฐเป็นหลัก แต่ผู้เสียหายยังคงมีสิทธิในการฟ้องคดีอาญาด้วยตนเองได้เช่นกัน ส่วนในประเทศสหราชอาณาจักรเน้นการดำเนินคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดโดยรัฐเป็นหลัก ส่วนผู้เสียหายไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาด้วยตนเองเพราะถือว่าหน่วยงานของรัฐดำเนินคดีอาญาแทนประชาชนแล้ว

5. บทสรุป

การดำเนินคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักรเน้นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก โดยสืบเนื่องมาจากแนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและประชาชนนั่นเอง พนักงานอัยการหรือหน่วยงานของรัฐจึงมีอำนาจ

²⁶ Crown Prosecution Service, *The Code for Crown Prosecutors*, accessed May 21, 2021, <https://www.cps.gov.uk/publication/code-crown-prosecutors>

ฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดเป็นหลัก ส่วนในประเทศไทยมีแนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและผู้เสียหายประกอบกัน พนักงานอัยการและผู้เสียหายจึงมีอำนาจดำเนินคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ แต่บทบัญญัติในมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กำหนดเงื่อนไขว่า ในกรณีที่ผู้เสียหายประสงค์จะเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต้องได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจหรือได้รับอนุญาตจากศาลเยาวชนและครอบครัวก่อน หากผู้เสียหายไม่ได้ยื่นร้องขออนุญาตฟ้องคดีดังกล่าวหรือยื่นคำร้องแต่ไม่ได้รับอนุญาตให้ฟ้องคดี ทำให้ผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งถือเป็นการจำกัดสิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาด้วยการเพิ่มเงื่อนไขอันเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีอาญา ซึ่งขัดกับหลักสากลทั่วไปซึ่งวางกฎเกณฑ์เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้ โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ดีต้องมีหลักปฏิบัติหรือกลไกสนับสนุนให้ผู้เสียหายเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและคุ้มครองผู้เสียหายให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้เสียหายในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย รวดเร็ว เป็นธรรม และประหยัดค่าใช้จ่าย

ในกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการในคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดนั้น แม้ผู้เสียหายไม่ต้องยื่นคำร้องขออนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจหรือศาลเยาวชนและครอบครัวก่อนก็ตาม แต่การเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการนั้น สิทธิในการดำเนินคดีในฐานะโจทก์ร่วมย่อมถูกจำกัด กล่าวคือ ผู้เสียหายต้องถือคำฟ้องของพนักงานอัยการเป็นคำฟ้องของตนด้วย โดยที่ผู้เสียหายไม่มีสิทธิยื่นคำฟ้องใหม่และไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องของพนักงานอัยการ ผู้เสียหายมีสิทธิเพียงยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมและนำสืบพยานเพิ่มเติมได้เท่านั้น ซึ่งสิทธิของผู้เสียหายในกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการในคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดนั้นจึงไม่อาจเทียบเท่ากับสิทธิของผู้เสียหายในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ยื่นคำฟ้องคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดด้วยตนเองได้

นอกจากนี้ การที่ผู้อำนวยการสถานพินิจและศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดนั้นถือเป็น

ดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจและศาลเยาวชนและครอบครัวโดยเฉพาะ ซึ่งยังไม่มีหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจอย่างชัดเจนว่าต้องพิจารณาเรื่องใดประกอบบ้าง ซึ่งแตกต่างจากการใช้ดุลพินิจในการดำเนินการอื่น ๆ ในกระบวนการพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัว เช่น ในการใช้ดุลพินิจพิจารณานำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้และการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นมีประกาศข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางในการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูขั้นก่อนฟ้องคดี พ.ศ. 2557 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2561) หรือในกรณีการใช้ดุลพินิจพิจารณานำมาตรการพิเศษแทนการพิพากษามาใช้ก็มีประกาศข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. 2556 เป็นต้น ซึ่งข้อกำหนดและข้อบังคับดังกล่าวได้วางหลักเกณฑ์และรายละเอียดเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เพื่อเป็นแนวทางให้การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตฟ้องคดีของผู้เสียหายตามมาตรา 99 นั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

1) พิจารณาจากประเภทคดีที่จะอนุญาตให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ยื่นคำฟ้องด้วยตนเองได้ โดยพิจารณาจากกระบวนโทษในคดีอาญาดังเช่นกรณีที่กำหนดประเภทคดีซึ่งสามารถใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องได้ เช่น ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินห้าปี ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ หากคดีอาญานั้นมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี ต้องมีเหตุสมควรอื่น ๆ ประกอบจึงจะอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดีได้ เป็นต้น

2) พิจารณาคำร้องขออนุญาตฟ้องคดีของผู้เสียหายว่าข้อกล่าวหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดในคดีนั้นมีมูลหรือไม่

3) พิจารณาคำร้องขออนุญาตฟ้องคดีของผู้เสียหายว่าคดีอาญาดังกล่าวนั้นมีเหตุสมควรอนุญาตให้ฟ้องคดีหรือไม่ เช่น ผู้เสียหายแจ้งความร้องทุกข์ไว้แล้ว และคดีอยู่ในระหว่างสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนหรือคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาสั่งคดีของพนักงานอัยการ เช่นนี้ถือเป็นกรณีที่ไม่น่าจะมีเหตุสมควรที่จะอนุญาตให้ฟ้องคดีอาญาได้ แต่หากผู้เสียหายแจ้งความร้องทุกข์ไว้

นานแล้ว แต่คดีล่าช้าผิดปกติ บางข้อหาก็ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมาน เช่นนี้ก็ถือว่ามีความสมควรที่จะอนุญาตให้ฟ้องคดีอาญาได้ เป็นต้น

ดังนั้นหากมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตฟ้องคดีของผู้เสียหายให้ชัดเจนตามข้อเสนอแนะข้างต้น การพิจารณาและมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีมาตรฐานและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งถือเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาอย่างเหมาะสมอีกทางหนึ่งด้วย

References

- ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู
ชั้นก่อนฟ้องคดี พ.ศ. 2557, สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2564,
<https://tmjc.coj.go.th/th/content/category/detail/id/53/iid/120498>
- ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู
ชั้นก่อนฟ้องคดี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561, สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2564,
<https://jla.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/120/iid/121985>
- คณิต ณ นคร. “วิธีพิจารณาความอาญาไทย: หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน.” *วารสาร
นิติศาสตร์*, ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 (2528): 2-5.
- เฉลิมวุฒิ บัวบาน. “บทบาทพนักงานอัยการ: ศึกษากรณีผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาก่อนฝ่ายเดียว.”
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2560).
- ไชยศ วิภูษณพงษ์. “ระบบความยุติธรรมกับชุมชน.” *วารสารอัยการ*, ปีที่ 21 ฉบับที่ 240 (2541): 21-
22.
- ณรงค์ ใจหาญ. *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 6. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน,
2544).
- ปณิธาน มาลากุล ณ อยุธยา. “การคุ้มครองผู้เสียหายกรณีพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง.” (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารนิติ, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552).
- สทรรฐ กิติ ศุภการ. *คำอธิบายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน
และครอบครัว พ.ศ. 2553*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2562.
- อรรถพล ไชยสว่ง. *คำอธิบายวิชาสัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ:
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2562.
- Acquile, Roger. *Criminal Procedure*. London: Butterworth, 1969.
- Ahmad, Moe. Who prosecutes criminal cases?. Accessed May 20, 2021,
[https://www.ahmadlawfirm.com/blog/2019/june/who-prosecutes-a-criminal-
case-](https://www.ahmadlawfirm.com/blog/2019/june/who-prosecutes-a-criminal-case-)
- Crown Prosecution Service. *The Code for Crown Prosecutors*. Accessed May 21, 2021,
<https://www.cps.gov.uk/publication/code-crown-prosecutors>

Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power

Adopted by General Assembly (29 November 1985). Accessed April 10, 2020,

https://www.unodc.org/pdf/compendium/compendium_2006_part_03_02.pdf

Doyle, Charles. *Juvenile Delinquents and Federal Criminal Law: The Federal Juvenile*

Delinquency Act and Related Matters. Accessed May 20, 2021,

<https://www.everycrsreport.com/reports/RL30822.html>

Joan McCord, Cathy Spatz Widom, Nancy A Crowell, National Research Council (U.S.),

Committee on Law and Justice. Juvenile Crime, Juvenile Justice. Accessed May

15, 2021, <https://www.nap.edu/read/9747/chapter/1>

Prosecution of Offences Act 1985 (c.23). Accessed May 21, 2021,

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1985/23>

The Annie E. Casey Foundation, *What Is Juvenile Justice?*. Accessed May 15, 2021,

<https://www.aecf.org/blog/what-is-juvenile-justice>

Universal Declaration of Human Rights. Accessed March 25, 2020,

<http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/udhr-th-en.pdf>

U.S. government, *Points of Intervention*, accessed May 12, 2021,

<https://youth.gov/youth-topics/juvenile-justice/points-intervention>